

MINISTER
SPRAWIEDLIWOŚCI

12.09.2019
Warszawa, r.

dot.BPS.DKS.KPCPP.0330.36.2019

Pan
Robert Mamątow
Przewodniczący Komisji
Praw Człowieka,
Praworządności i Petycji
Senat RP

Szanowny Panie Przewodniczący,

W odpowiedzi na pismo z dnia 7 sierpnia 2019 r. zawierające prośbę o stanowisko w sprawie treści zawartych w petycji dotyczącej podjęcia inicjatywy ustawodawczej odnośnie do zmiany ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. z 2018 r. poz. 2099) w celu przyznania prawa do odszkodowania i zadośćuczynienia osobie, której stosunek pracy został rozwiązany w wyniku represji za działalność niepodległościową, uprzejmie przedstawiam, co następuje.

Na wstępie należy zauważyć, iż Minister Sprawiedliwości dostrzega potrzebę stworzenia ram prawnych, które umożliwiłyby należytą kompensatę szkody i krzywdy wszystkim osobom represjonowanym w różnej formie za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, jednakże propozycja zmian legislacyjnych przedstawiona w przedmiotowej petycji budzi zastrzeżenia, o których mowa niżej.

Ustawa z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, dalej: „ustawa”, w art. 1 stanowi, iż uznaje się za nieważne orzeczenia wydane przez polskie organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości lub przez organy pozasądowe w okresie od rozpoczęcia ich działalności na ziemiach polskich, począwszy od 1 stycznia 1944 r. do 31 grudnia 1989 r., jeżeli czyn zarzucony lub przypisany był związany z działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego albo orzeczenie wydano z powodu takiej działalności, jak również orzeczenia wydane za opór przeciwko kolektywizacji wsi oraz obowiązkowym dostawom. Zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy osobie, wobec której stwierdzono nieważność orzeczenia albo

wydano decyzję o internowaniu w związku z wprowadzeniem w dniu 13 grudnia 1981 r. w Polsce stanu wojennego, przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę wynikłe z wykonania orzeczenia albo decyzji. W razie śmierci tej osoby uprawnienie to przechodzi na małżonka, dzieci i rodziców.

W art. 8a ustawy prawo do odszkodowania i zadośćuczynienia rozciągnięto na osobę, która w okresie od dnia 1 listopada 1982 r. do dnia 28 lutego 1983 r. pełniła służbę wojskową, do której odbycia została powołana za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, a w art. 8b na dziecko matki pozbawionej wolności, wobec której stwierdzono nieważność orzeczenia, które przebywało wraz z matką w więzieniu lub innym miejscu odosobnienia lub którego matka w okresie ciąży przebywała w więzieniu lub innym miejscu odosobnienia.

Zgodnie z art. 8 ust. 3 ustawy postępowanie o odszkodowanie i zadośćuczynienie toczy się według przepisów rozdziału 58 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1987 i 2399 oraz z 2019 r. poz. 150, 679 i 1255).

Podkreślić należy, iż przedmiotowa ustawa nie wprowadza odpowiedzialności odszkodowawczej za wszelkie szkody wynikłe z represji politycznych zaistniałych w okresie od 1 stycznia 1944 r. do 31 grudnia 1989 r., a jej celem nie jest zadośćuczynienie za wszystkie niesprawiedliwości i dolegliwości doznane przez osoby represjonowane przez organy ówczesnej władzy. Przedmiotem ustawy są wyłącznie orzeczenia, w których zawarta jest sankcja karna, wydawanych przez umocowane do tego organy (sądy, kolegia ds. wykroczeń), tj. orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Wymaga to podkreślenia, bowiem takiej właśnie działalności, a nie każdej o charakterze opozycyjnym wobec władzy, przedmiotowa ustawa dotyczy – taka była pierwotna i zasadnicza idea przyświecająca uchwaleniu tej ustawy.

Z petycji wynika, iż proponuje się dodać do wyżej wymienionej ustawy art. 8c w brzmieniu: „Art. 8c. Osobie, której stosunek pracy został rozwiązany w wyniku represji za działalność wobec niepodległego bytu Państwa Polskiego przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę. Przepisy art. 8 ust. 1 zdanie drugie, ust. 2c i ust. 3-5 stosuje się odpowiednio.”. Z treści proponowanego przepisu nie wynika, czy represja w postaci rozwiązania stosunku pracy ma być związana z wydaniem orzeczenia lub decyzji, o których mowa w przedmiotowej ustawie, tj. czy jest następstwem pozbawienia wolności wynikającym z tego orzeczenia lub odosobnienia w związku z wydaniem decyzji o internowaniu bądź o powołaniu do służby wojskowej, czy też ma być samodzielną represją, nie związaną z tymi zdarzeniami. Jeżeli rozwiązanie

stosunku pracy ma być następstwem wyżej wymienionych zdarzeń to wydaje się, że orzeczenie o przyznaniu odszkodowania lub zadośćuczynienia wydane przez sąd na podstawie obecnie obowiązujących przepisów niejako obejmuje tę represję. Jeżeli zaś utrata pracy ma być potraktowana jako samodzielna represja nie związana z opisywanymi zdarzeniami wydaje się, że włączenie proponowanego przepisu do przedmiotowej ustawy jest niezasadne.

Jak wyżej wskazano ustawa przewiduje prawo do odszkodowania i zadośćuczynienia w przypadku stwierdzenia przez sąd nieważności orzeczenia, o którym mowa w ustawie lub wydania decyzji o internowaniu w okresie stanu wojennego lub o powołaniu do służby wojskowej. Podkreślenia wymaga również, że o odszkodowaniu i zadośćuczynieniu w oparciu o przepisy przedmiotowej ustawy orzekają sądy okręgowe (wydziały karne) lub wojskowe sądy okręgowe na podstawie przepisów rozdziału 58 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego. Tymczasem żądanie odszkodowania lub zadośćuczynienia związanego z utratą pracy jest roszczeniem cywilnym.

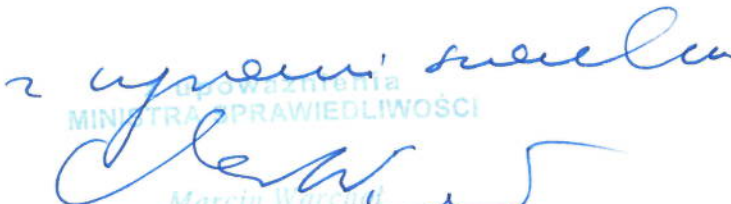
Ponadto należy wskazać, że propozycja zawarta w petycji nie określa, czy odpowiedzialność Skarbu Państwa obejmowałaby zwolnienia ze wszystkich, tzn. uspołecznionych i nieuspołecznionych zakładów pracy, czy też tylko z tych pierwszych. Nie podano również kryteriów, na podstawie których ustalana byłaby wysokość odszkodowania i zadośćuczynienia, co czyni praktycznie niemożliwym ustalenie potencjalnych kosztów postulowanego rozwiązania. Nie można również określić potencjalnych korzyści związanych z wprowadzeniem postulowanego przepisu. Jeżeli zaś chodzi o ewentualne zagrożenia należy wskazać, że rozpoznawanie roszczeń objętych proponowaną regulacją po upływie wielu lat od zaistnienia zdarzenia może być pod względem dowodowym znacznie utrudnione lub wręcz niemożliwe do przeprowadzenia, biorąc pod uwagę chociażby krótkie okresy przechowywania dokumentacji pracowniczej, likwidację zakładów pracy, śmierć świadków. Brak możliwości dotarcia do źródeł dowodowych może z kolei stanowić pole do nadużyć związanych z wyłudzeniem postulowanych świadczeń. Z dużym prawdopodobieństwem można stwierdzić, że w przypadku wejścia w życie proponowanego przepisu wpływ spraw do sądów uległby znacznemu wzrostowi.

Biorąc pod uwagę powyższe rozważyć należy wprowadzenie proponowanego przepisu do ustawy z dnia 20 marca 2015 r. o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych (Dz. U. z 2018 r. poz. 690 oraz z 2019 r. poz. 730, 752 i 992). Z art. 3 pkt 3 lit. c i d ww. ustawy wynika, iż za osobę represjonowaną

z powodów politycznych uznaje się m. in. osobę, która brała udział w wystąpieniu wolnościowym na rzecz odzyskania przez Polskę niepodległości i suwerenności lub respektowania politycznych praw człowieka w Polsce i w związku z tym była pozbawiona możliwości wykonywania swojego zawodu, albo z którą rozwiązano stosunek pracy. Ustawa ta przewiduje w art. 7 prawo takiej osoby do świadczenia pieniężnego i pomocy pieniężnej na warunkach i w wysokości określonych w ustawie. Świadczenia to przyznaje w drodze decyzji administracyjnej Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych na wniosek osoby uprawnionej. Wydaje się, iż wprowadzenie proponowanego przepisu do wyżej wymienionej ustawy byłoby korzystne przede wszystkim dla osób uprawnionych, które mogłyby liczyć na załatwienie sprawy w drodze decyzji administracyjnej, a ponadto nie wpłynęłyby na zwiększenie obciążenia sądów.

Z uwagi na brak danych, choćby szacunkowych odnośnie do liczby osób, które uzyskałyby uprawnienia do dochodzenia przedmiotowych odszkodowań obrazujących skalę zjawiska, do których miałyby zastosowanie nowe przepisy, niemożliwa jest ocena skutków wejścia w życie proponowanej regulacji, w szczególności dla budżetu państwa.

Na marginesie wskazuję, iż Minister Sprawiedliwości zajął analogiczne stanowisko w odpowiedzi na dezyderat nr 136 Komisji do Spraw Petycji w sprawie możliwości zadośćuczynienia osobom poszkodowanym za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, uchwalony na posiedzeniu w dniu 6 lutego 2019 r., w przedmiocie dodania do katalogu represji uprawniających do odszkodowania i zadośćuczynienia sytuacji związanych z życiem zawodowym, takich jak zwolnienie z pracy czy zdegradowanie na gorsze stanowiska – z powodów politycznych.

Marszałek
MINISTERSTWA
SPRAWIEDLIWOŚCI
Marcin Wątróbski
PODSEKRETARZ STANU

/podpisano elektronicznie/